

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

KURIKULUM FAKULTATIVNOG PREDMETA FINANCIJSKA PISMENOST (POČETNA RAZINA) ZA PRIRODOSLOVNO MATEMATIČKE SREDNJE ŠKOLE

A. SVRHA I OPIS PREDMETA

Fakultativni predmet Financijska pismenost omogućuje učeniku stjecanje financijske pismenosti i shvaćanje širih gospodarskih odnosa u društvu. Učenik stječe znanja o financijama s kojima svakodnevno dolazi u kontakt, potencijalnim načinima nekih budućih ulaganja, ali i financijskom riziku i financijskoj odgovornosti. Svrha učenja i poučavanja je stvaranje okvira za razvoj učenika u informirane i odgovorne građane u svijetu financija. Predmet potiče učenika da promišlja o odgovornoj potrošnji i da shvati važnost razlike između želja i potreba. Također, učenik kritički prepoznaje na koji način ekonomski marketing djeluje na potrošača pa time sprječava pojavu konzumerističkog načina ponašanja. Učeniku se omogućuje upoznavanje s financijskim institucijama i njihovim funkcioniranjem te se sa simulacijom upoznaje s načinima obavljanja transakcija i raznim financijskim uslugama. Unutar ovog predmeta se upoznaje s financijskom matematikom i usvajaju praktična znanja o korištenju matematike u financijama. Učenika se potiče na posjete i suradnju s raznim financijskim institucijama i agencijama koje se bave financijskim nadzorom i da se izravno upozna s njihovim ulogama u društvenom i financijskom svijetu. Kroz praksu stječe osnovne informacije, ali i sposobnost da potraži informacije o financijama koje ga zanimaju. Učenik razvija financijsku inteligenciju i kritičko promišljanje, ali i stavove u odnosu na novac i odgovornost prema njemu. Razumije slobodu tržišta i tržišno nadmetanje u nacionalnim i globalnim okvirima, ali i ekonomske pojmove koji se koriste u svakodnevnom životu. Također, usvaja vještine za razvoj upravljanja osobnim financijama kao temeljem za osobno i društveno odgovorno ponašanje. Usvajanjem znanja o financijskim pojmovima razvijaju se financijske vještine i sposobnost donošenja financijskih odluka za vlastiti život. U suvremenim tranzicijskim društvima, unatoč uglavnom dobro organiziranom i osmišljenom javnom školstvu, pokazala se potreba u poznavanja osnova poslovne ekonomije odnosno ekonomskih tema vezanih za ekonomiju zasnovanu na tržišnom gospodarstvu. Pojmovi kao što su planiranje financijske budućnosti, porezna politika, dioničko tržište, procjena rizika pa sve do tržišta kriptovalutama u suvremeno doba smatra se dijelom opće financijske pismenosti pa je stoga izraženija važnost ovog predmeta. Učenik implementiranjem matematičkih alata u program financijske pismenosti stječe dodatne vještine za donošenje financijskih odluka. Na taj način se učenika osposobljava da samostalno razvija alate za donošenje financijskih

planova i odluka kako u poslovnom tako i u privatnom životu. Kroz fakultativni predmet Financijska pismenost pružit će se učenicima mogućnost da nauče određene vještine raspolaganja novcem u cilju što bolje pripreme za upravljanje osobnim financijama. Učenik će usvojiti vještine upravljanja novcem u cilju da postane odgovorni potrošač i mudri ulagač. Kurikulum je prilagođen prirodoslovno matematičkim gimnazijama zbog implementiranja financijske matematike, međutim program Financijske pismenosti na početnoj razini mogu koristiti sve srednje škole. Preporuka školske satnice su jedan ili dva sata tjedno.

B. ODGOJNO-OBRAZOVNI ISHODI UČENJA I POUČAVANJA

Nastavnim predmetom Financijska pismenost učenik stječe odgovornost i kompetencije prilikom donošenja financijskih odluka pri planiranju i realizaciji osobnih financija. Također, ovim predmetom se svakom učeniku treba omogućiti:

- usvajanje znanja o psihologiji novca, zaštiti potrošača, odgovornoj potrošnji te zaštiti prilikom internetske kupovine;
- upoznavanje s povijesnom i sadašnjom ulogom novca i njegovim funkcijama te razlikovanje vrsta računa i osnove kartičnog poslovanja i plaćanja;
- upoznavanje s ulogom matematike u financijama i njena primjena u praksi;
- razvijanje sposobnosti planiranja osobnih financija i financijski odgovornog ponašanja te izradu osobnog financijskog plana uz kontrolu njegove provedbe;
- upoznavanje s osnovama poduzetništva i razvijanja poduzetničke inicijative kroz simulaciju izrade i razrade plana poduzetničke ideje zajedno s marketinškim kompetencijama;
- usvajanje znanja o marketingu i njegovoj važnosti u poduzetništvu;
- razvijanja sposobnosti kritičkog mišljenja i sposobnosti istraživanja informacija prilikom suočavanja s financijskim izazovima u osobnom i društvenom okruženju;

C. DOMENE U ORGANIZACIJI PREDMETNOG KURIKULUMA

Sadržaj učenja i poučavanja te ishodi fakultativnog predmeta Financijska pismenost (početna) sastoji se od 4 domene:

1. **Potrošnja** (želje, potrebe, psihologija novca, zaštita potrošača)
2. **Novac** (financijske institucije i financijski proizvodi, štednja, krediti i obračun osobnog dohotka uz financijsku matematiku)
3. **Planiranje osobnih financija**
4. **Poduzetništvo** (poduzetnik, oblici organizacije poslovanja, društveno odgovorno poduzetništvo i marketing)

Domene doprinose boljem razumijevanju funkcioniranja financija u svrhu kvalitetnijeg upravljanja u financijskom aspektu čovjekovog života. Također, razvijaju znanje u cilju

sprječavanja neželjenih posljedica loših financijskih odluka i jačaju poduzetnički duh. Učenik aktivno sudjeluje u simulacijama određenih financijskih situacija i pritom razvija kritičko promišljanje i financijske vještine. Osnažuje financijsko samopouzdanje, uči se služiti određenim informacijama pri rješavanju financijskih problema. U društvenom smislu, učenik se odgovorno ponaša prema potrošnji i time doprinosi boljitku društva u ekonomskom i ekološkom smislu. Ideja društveno odgovornog poslovanja se promiče kroz domenu poduzetništva u svrhu jačanja svijesti o važnosti ekonomskog razvoja koji mora biti u skladu s održivim razvojem. Učenik razumije proces globalizacije i njegov utjecaj na nacionalne ekonomije i malog poduzetnika.

Domena 1- Potrošnja

Učenik razumije pojam potrošnje kao ekonomskog procesa u kojem ljudi troše proizvode i usluge da bi zadovoljili vlastite potrebe te se upoznaje sa sudionicima tog procesa. Kroz vođenje bilješki svoje potrošnje osvješčuje se, sagledava rezultate i kritički osvrće na svoje postupke te usvaja znanja o odgovornoj potrošnji. Učenik razumije postupke kod kupovine proizvoda i na što sve mora obratiti pažnju da bi izbjegao moguće nesporazume kod eventualne reklamacije proizvoda. Također, kod kupovine razumije svoje pravo na informiranje o kvaliteti proizvoda od strane proizvođača. Analizira što su želje i potrebe i s usvojenim znanjem pravi racionalizirani plan potrošnje za određeno razdoblje. Razumije što je informirani pristanak na kupnju i na koji način se može nositi s psihološko- marketinškim pritiskom današnjeg konzumerističkog društva. Upoznaje se s pojmom konzumerizma kao stila života kod kojeg sreća pojedinca ovisi o posjedovanju materijalnih stvari. Kritički promišlja i uči o odgovornoj potrošnji u cilju da se suprotstavi uvriježenom mišljenju da su materijalne stvari jedini smisao i zadovoljstvo života. Učenik na konkretnim primjerima uči kršenje potrošačkih prava te svladava načine u poduzimanju mjera u zaštiti istih. Učenik analizira “Zakon o zaštiti potrošača” i prikazuje konkretna rješenja za simulirane situacije u zaštiti svojih prava. Upoznaje se s institucijama i organizacijama kojima se može obratiti kod povrede njegovih potrošačkih prava. U konačnici, povezuje i analizira na koji način konzumerizam i pretjerana potrošnja djeluje na okoliš i ekologiju u cjelini. S ekološkog i ekonomskog aspekta prihvaća opciju korištenja rabljenih proizvoda ili “second hand” proizvoda.

Domena 2. Novac

Učenik razumije značenje novca i kako je potreba za novcem nastala razvojem ljudske civilizacije. Razlikuje što je gotovina, a što je depozitni novac. Upoznaje se s bankarskim institucijama i njihovim proizvodima i uslugama, a posebno sa štednjom i kreditima. Razlikuje žiro i tekući račun i upoznaje se s njihovom svrhom, vrstama, a simulacijom samostalno obavlja transakcije. Učenik razlikuje što su kreditne, a što debitne kartice i koje mogućnosti ima svaka od njih. Pomoću financijske matematike demonstrira njenu važnost u svakodnevnom životu. Analizira koje sve vrste štednje imamo i uvjete svake od njih. Uspoređuje kamate na štednju različitih bankarskih kuća, komentira i demonstrira potencijalno najbolje uvjete štednje. Učenik samostalno analizira različite vrste kredita i njihove uvjete te demonstrira i argumentira najpovoljnije opcije. Istražuje i prepoznaje na koje sve načine može doći do financijskih prijevara i upoznaje se s institucijama koje upozoravaju i štite građane od sumnjivih situacija i ponuda na internetu u području financija. Učenik prepoznaje što su porezi i doprinosi i razlikuje bruto i neto plaću te samostalno obračunava plaću po važećem zakonu.

Domena 3. Planiranje osobnih financija

Učenik analizira i prikuplja podatke o broju građana koji imaju blokirane račune i donosi zaključke o razlozima zbog čega dolazi do takvih situacija. Prepoznaje važnost odgovornog financijskog ponašanja i važnost planiranja osobnih financija. Razlikuje što su prihodi, a što su rashodi i u kojem odnosu moraju biti za uspješno vođenje osobnih financija. Učenik analizira podatke o tome koje su najveće skupine troškova u jednom kućanstvu i samostalno donosi zaključke o tome na koji način bi se neki od kućanskih troškova mogli smanjiti. Upoznaje se s pojmovima duga i uvjetima odgovornog zaduživanja te na koji način štednjom i financijskim ulaganjem doprinijeti stabilnosti kućnog/ osobnog budžeta. Kroz simulaciju učenik planira svoje financijske ciljeve i analizira načine na koje ih može ostvariti. Također, uočava važnost kontroliranja postavljenog financijskog plana i postavlja vremenski okvir u kojem bi se kontrola trebala obavljati. Učenika se upoznaje sa zakonskim okvirima funkcioniranja učeničkog i studentskog rada te ohrabruje na samostalnost i eventualnu mogućnost da iskoristi svoje vrijeme tijekom školskih praznika za izlazak na tržište rada u svrhu ispunjenja nekih financijskih ciljeva.

Domena 4. Poduzetništvo

Učenik razumije pojam pojam poduzetništva i koncepte slobodnog tržišta. Razlikuje privatni i javni poduzetnički sektor te njihov doprinos općem društvenom blagostanju. Učenik analizira koje su važne karakteristike jednog poduzetnika obraćajući posebnu pažnju na njegovu kreativnost, inovativnost, sposobnost brzog i efikasnog donošenja odluka, ali i na njegovu veliku odgovornost. Istražuje različite oblike organizacije poduzetništva u ekonomskom segmentu društva i analizira važnost malog poduzetništva za ekonomski razvoj društva i države. Kreira i razvija poduzetničku ideju te argumentira njenu profitabilnost. Učenik razumije pojam Društveno odgovornog poslovanja koji je u skladu s održivim razvojem i razvojem društvenog blagostanja. Istražuje različite oblike Društveno odgovornog poslovanja i njegove utjecaje na okoliš i društvenu zajednicu. Kritički promišlja o globalnim utjecajima multinacionalnih kompanija na svjetska ekonomska kretanja i pojedinačna državna gospodarstva. Upoznaje se s važnošću marketinga za poduzetništvo i analizira njegove segmente. Učenik povezuje poduzetničku ideju s marketingom i putem digitalnih alata izrađuje marketinšku kampanju te ju prilagođava uvjetima na tržištu. Učenik stječe znanja i razvija sposobnost za jačanje poduzetničke inicijative i poduzetničkog duha općenito. Povećava informacijsku pismenost i upoznaje se s mogućnostima virtualnog prostora za poduzetničko poslovanje.

D) ODGOJNO-OBRAZOVNI ISHODI I RAZINE USVOJENOSTI ISHODA PO DOMENAMA

Domena A- POTROŠNJA - ISHODI:

FPP A1- Učenik argumentirano objašnjava obilježja potrošnje kao ekonomskog procesa.

FPP A2- Učenik procjenjuje utjecaj potrošačkog društva na pojedinca i primjenjuje zakonsku zaštitu potrošača.

FPP A3- Učenik analizira izazove potrošnje u okviru održivog gospodarskog razvoja.

Domena B- NOVAC- ISHODI:

FPP B1- Učenik analizira različite funkcije i oblike novca.

FPP B2- Učenik analizira i uspoređuje financijske proizvode primjenjujući financijsku matematiku.

FPP B3- Učenik primjenjuje transakcijske vještine i promiče oblike zaštite od financijskih prijevara.

Domena C- PLANIRANJE OSOBNIH FINANCIJA- ISHODI:

FPP C1- Učenik objašnjava važnost odgovornog financijskog ponašanja i važnost planiranja osobnih financija.

FPP C2- Učenik konstruira i argumentira plan osobnih financija.

FPP C3- Učenik analizira mogućnosti participiranja na tržištu rada.

Domena D- PODUZETNIŠTVO- ISHODI:

FPP D1- Učenik definira pojam pojam poduzetništva i razumije koncepte slobodnog tržišta.

FPP D2- Učenik analizira poduzetničku ideju te ju povezuje s konceptima marketinga.

FPP D3- Učenik analizira i argumentirano objašnjava važnost Društveno odgovornog poslovanja.

Razrada ishoda:

Odgojno-obrazovni ishodi i razine usvojenosti jednako su definirani za sve srednjoškolske programe obrazovanja sukladno kurikulumom planiranom broju sati. U srednjoškolskim kurikulumima u kojima je planirano više od jednog sata nastave tjedno nastavnik može ovisno o interesima učenika proširiti učenje i poučavanje preporukama za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda. U tablicama su odgojno-obrazovni ishodi učenja i poučavanja Financijske pismenosti (početna razina) označeni troslovnom kraticom FPP, zatim oznakom domene, primjerice A, te broječanom oznakom ishoda unutar određene domene.

Domena A: Potrošnja

Ishodi:	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na srednjoj razini usvojenosti
FPP A1- Učenik argumentirano objašnjava obilježja potrošnje kao ekonomskog procesa.	<ul style="list-style-type: none">- učenik tumači pojmove potrošnja i potrošač;- učenik prepoznaje razliku između želja i potreba;- učenik objašnjava funkcioniranje odnosa prihoda i rashoda;	Učenik razlikuje potrebe i želje, poznaje načine kako donijeti informiranu odluku o kupnji;
FPP A2- Učenik procjenjuje utjecaj potrošačkog društva na pojedinca i primjenjuje zakonsku zaštitu potrošača.	<ul style="list-style-type: none">- učenik prepoznaje i analizira pojam konzumerizma;- učenik proučava zakon o zaštiti potrošača i stječe vještine kako se zauzeti za svoja zakonska prava;	Učenik objašnjava načine o donošenju informirane odluke o kupnji te prepoznaje i razumije postupke za zaštitu svojih potrošačkih prava;

<p>FPP A3- Učenik analizira izazove potrošnje u okviru održivog gospodarskog razvoja.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - učenik prepoznaje određene propuste kod svoje osobne potrošnje; - učenik istražuje ekološke posljedice konzumerizma i neodgovorne potrošnje; - učenik se zauzima za odgovornu potrošnju; 	<p>Učenik analizira i objašnjava povezanost pretjerane potrošnje s ekološkim problemima današnjice;</p>
---	--	---

Preporuke za ostvarivanje navedenih ishoda iz domene A:

Preporuka je da se koriste različite aktivnosti, tehnike i oblici rada suvremenih nastavnih metoda koje potiču samostalnost u radu, istraživački duh, kreativnost, razvoj komunikacijskih vještina, kritičko promišljanje i koje djeluju motivirajuće na aktivno promišljanje i sudjelovanje u planiranju potrošnje, na primjer, samostalno istraživanje na zadane ili izabrane teme, pisanje statistike i izvještaja, izrada plakata, računalnih prezentacija i multimedijjskih/digitalnih sadržaja, mini istraživanja, diskusije, debate, predavanja, intervjui, simulacije, projektni rad (individualni i grupni), učeničke mape, film, terenska nastava i dr. Preporuča se koristiti prilagođene načine u odnosu na učenikove sposobnosti i prethodno iskustvo u financijama.

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:

Ishodi će se ostvarivati kroz sadržaje iz dostupnih i relevantnih izvora znanja o financijama kao što su stručna literatura, izvorni tekstovi poput zakona, pravilnika i dokumenata važećih za matičnu državu, edukativne brošure financijskih institucija, stručni radovi, novinski članci, propisani udžbenici, metodološki priručnici te digitalni obrazovni sadržaji.

Domena B- Novac

Ishodi:	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na srednjoj razini usvojenosti
FPP B1- Učenik analizira različite funkcije i oblike novca.	<ul style="list-style-type: none">- učenik razlikuje gotovinu i depozitni novac;- učenik objašnjava što je novac, kako je nastao novac- povijesni pregled i funkcije novca;	<ul style="list-style-type: none">- učenik opisuje vrste i funkcije novca te razlikuje i objašnjava robnu i robno novčanu razmjenu;
FPP B2- Učenik analizira i uspoređuje financijske proizvode primjenjujući financijsku matematiku.	<ul style="list-style-type: none">- učenik prepoznaje novac na računima i razlikuje račune:- učenik razlikuje kreditne i debitne kartice:- učenik istražuje kriptovalute i investicijske fondove;- učenik analizira pojam konvertibilnosti i uspoređuje promjene deviznih tečajeva i inflacije uz pomoć financijske matematike;	<ul style="list-style-type: none">- učenik razlikuje i opisuje vrste bankarskih i financijskih proizvoda implementirajući ih u potrebe svakodnevnog života;
FPP B3- Učenik primjenjuje transakcijske vještine i istražuje oblike financijskih prijevara i načine zaštite od njih.	<ul style="list-style-type: none">- Učenik u simulacijskoj vježbi provodi novčane transakcije putem uplatnica i internet bankarstva;- učenik istražuje vrste financijskih prijevara, proučava i pronalazi načine zaštite od financijskih prijevara;	<ul style="list-style-type: none">- učenik provodi transakcije i opisuje mogućnosti financijskih prijevara;

Preporuke za ostvarivanje navedenih ishoda iz domene B:

Preporuka je da se koriste različite aktivnosti, tehnike i oblici rada i suvremenih nastavnih metoda koje potiču aktivno učenje, istraživački duh, kreativnost, samostalnost, razvoj komunikacijskih vještina, kritičko promišljanje i koje djeluju motivirajuće na aktivno promišljanje i sudjelovanje u raspolaganju novcem, na primjer, samostalno istraživanje na zadane teme, pisanje izvještaja, izrada plakata, računalnih prezentacija i multimedijских/digitalnih sadržaja, mini istraživanja, diskusije, debate, predavanja, intervjui, simulacije, projektni rad (individualni i grupni), učeničke mape, film, terenska nastava u financijskim institucijama i dr. Preporuča se koristiti prilagođene načine u odnosu na učenikove sposobnosti i prethodno iskustvo u financijama.

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:

Ishodi će se ostvarivati kroz sadržaje iz dostupnih i relevantnih izvora znanja o financijama kao što su stručna literatura, izvorni tekstovi poput zakona, pravilnika i dokumenata važećih za matičnu državu, stručni radovi, propisani udžbenici, metodološki priručnici te digitalni obrazovni sadržaji.

Domena C- Planiranje osobnih financija

Ishodi:	Razrada ishoda	Odgojno-obrazovni ishodi na srednjoj razini usvojenosti
FPP C1- Učenik objašnjava važnost odgovornog financijskog ponašanja i važnost planiranja osobnih financija.	<ul style="list-style-type: none">- učenik procjenjuje trenutnu osobnu financijsku situaciju;- učenik postavlja svoje financijske ciljeve;	<ul style="list-style-type: none">- učenik objašnjava pojedinosti odgovornog financijskog ponašanja;
UFPP C2- Učenik konstruira i argumentira plan osobnih financija.	<ul style="list-style-type: none">- učenik se zauzima za planiranje svoje osobne štednje i izrađuje svoj plan osobnih financija;	<ul style="list-style-type: none">- učenik opisuje način izrade plana osobnih financija;
FPP C3- Učenik analizira mogućnosti participiranja na tržištu rada.	<ul style="list-style-type: none">- učenik istražuje načine registracije u učeničke servise za rad;- učenik analizira ponudu učeničkih poslova na tržištu rada;	<ul style="list-style-type: none">- učenik poznaje načine kako participirati na tržištu rada;

Preporuke za ostvarivanje navedenih ishoda iz domene C:

Preporuka je da se koriste različite aktivnosti, tehnike i oblici rada i suvremenih nastavnih metoda koje potiču istraživački duh, kreativnost, samostalnost, razvoj komunikacijskih vještina, kritičko promišljanje i koje djeluju motivirajuće na aktivno promišljanje i sudjelovanje u raspolaganju novcem, na primjer, samostalno istraživanje na zadane ili izabrane teme, pisanje statistike i izvještaja, izrada plakata, računalnih prezentacija i multimedijских/digitalnih sadržaja, mini istraživanja, diskusije, debate, predavanja, intervjui, simulacije, projektni rad (individualni i grupni), učeničke mape, film, terenska nastava u financijskim institucijama i dr. Preporuča se koristiti prilagođene načine u odnosu na učenikove sposobnosti i prethodno iskustvo u financijama.

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:

Ishodi će se ostvarivati kroz sadržaje iz dostupnih i relevantnih izvora znanja o financijama kao što su stručna literatura, izvorni tekstovi poput zakona, pravilnika i dokumenata važećih za matičnu državu, stručni radovi, propisani udžbenici, metodološki priručnici te digitalni obrazovni sadržaji.

Domena D- Poduzetništvo

Ishodi	Razrada ishoda:	Odgojno-obrazovni ishodi na srednjoj razini usvojenosti
FPP D1- učenik definira pojam pojam poduzetništva i razumije koncepte slobodnog tržišta.	<ul style="list-style-type: none">- učenik opisuje poduzetnika i njegove karakteristike;- učenik istražuje vrste gospodarstava i značenje slobodnog tržišta u okviru suvremene ekonomije;	<ul style="list-style-type: none">- učenik uspoređuje i objašnjava gospodarske sustave te važnost slobodnog tržišta u suvremenom gospodarstvu;
FPP D2- Učenik analizira poduzetničku ideju te ju povezuje s konceptima marketinga.	<ul style="list-style-type: none">- učenik analizira koncept poduzetničke ideje;- učenik izrađuje vlastitu poduzetničku ideju;- učenik izrađuje marketinški plan za svoju poduzetničku	<ul style="list-style-type: none">- učenik opisuje poduzetničku ideju, analizira njene sastavne dijelove te uočava važnost marketinga u njenom javnom prezentiranju;

	ideju;	
FPP D3- Učenik analizira i argumentirano objašnjava važnost Društveno odgovornog poslovanja.	<ul style="list-style-type: none"> - učenik razumijeva pojam Društveno odgovornog poslovanja; - učenik analizira izazove današnje ekonomije; - učenik istražuje primjere iz prakse Društvenog odgovornog poslovanja; 	<ul style="list-style-type: none"> - učenik opisuje važnost Društvenog odgovornog poslovanja u izazovima suvremene ekonomije;

Preporuke za ostvarenje ishoda iz domene D:

Preporuka je da se koriste različite aktivnosti, tehnike i oblici rada i suvremenih nastavnih metoda koje potiču istraživački duh, kreativnost, samostalnost, razvoj komunikacijskih vještina, kritičko promišljanje i koje djeluju motivirajuće na aktivno promišljanje i sudjelovanje u raspolaganju novcem, na primjer, samostalno istraživanje na zadane ili izabrane teme, pisanje statistike i izvještaja, izrada plakata, računalnih prezentacija i multimedijских/digitalnih sadržaja, mini istraživanja, diskusije, debate, predavanja, intervjui, simulacije, projektni rad (individualni i grupni), učeničke mape, film, terenska nastava u financijskim institucijama i dr. Preporuča se koristiti prilagođene načine u odnosu na učenikove sposobnosti i prethodno iskustvo u financijama. Učenike treba poticati na participaciju u izvannastavnim, izvanučioničkim i projektnim aktivnostima u stjecanju praktičnih znanja i vještina.

Sadržaji za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda:

Ishodi će se ostvarivati kroz sadržaje iz dostupnih i relevantnih izvora znanja o financijama kao što su stručna literatura, izvorni tekstovi poput zakona, pravilnika i dokumenata važećih za matičnu državu, stručni radovi, propisani udžbenici, metodološki priručnici te digitalni obrazovni sadržaji.

E. POVEZANOST S DRUGIM PREDMETIMA I MEĐUPREDMETNIM TEMAMA

Fakultativni predmet Financijske pismenosti povezanost s drugim nastavnim predmetima ostvaruje kroz zajedničke očekivane ishode. Kurikulum fakultativnog predmeta Financijska pismenost usmjeren je na razvijanje financijskih kompetencija i jačanje financijske pismenosti kod učenika u srednjoškolskom obrazovanju. Povezanost s matematičkim područjem ostvaruje se primjenom financijske matematike u području bankarskih proizvoda: kredita, štednje, kamata i procjene rizika. Također, u području osiguranja, dionica i investicijskih fondova može doći do korelacije s financijskom matematikom.

Fakultativni predmet Financijska pismenost (početna razina), suradnju s jezičnim područjem ostvaruje kroz razvijanje i izražavanje kritičkog mišljenja, kroz čitanje i pisanje. Sudjelovanjem na raznim natjecajima gdje je naglasak na video i razne promotivne materijalima kojima se potiče razvoj medijske kulture. Predmet je povezan s tehničkim i informatičkim područjem kroz upoznavanje i procjenu utjecaja tehnologije na gospodarski i društveni razvoj.

Također, u trećim i četvrtim razredima srednjoškolskog obrazovanja ishodi se preklapaju s predmetom Politika i gospodarstvo, a posebno u području gospodarstva i društveno odgovornog poslovanja.

Uspješnom ostvarivanju ishoda učenja i poučavanja Financijske pismenosti (početna razina) doprinose sve međupredmetne teme, a posebice teme Građanskoga odgoja i obrazovanja te Poduzetništva, stvaranjem uvjeta za potencijalne poduzetničke inicijative i za razvoj odgovornog građanina koji participira u društvu općenito. U međupredmetnim temama Održivog razvoja dolazi do povezanosti s Financijskom pismenosti, a posebno u temama o odgovornoj potrošnji i društveno odgovornom poslovanju s naglaskom na pozitivni korporacijski utjecaj na društvo i ekologiju.

Kontinuiranim učenjem o financijskim temama, učenici nisu samo pasivni promatrači nego postaju aktivni sudionici u svom društvenom okruženju. Učenje i znanje ugrađuju u svoj sustav vrijednosti te ih povezuju s vlastitom ulogom kompetentnih i odgovornih građana u financijskom području. Kroz navedeni primjer se uočava povezanost s međupredmetnim temama Osobni i socijalni razvoj i Učiti kako učiti. Načinima učenja i poučavanja te odabirom oblika i metoda rada, učenik razvija sposobnost korištenja različitih izvora što doprinosi njegovoj informacijskoj i digitalnoj pismenosti koja postaje jedan od osnovnih područja u suvremenom društvu.

F. UČENJE I POUČAVANJE NASTAVNOG PREDMETA

Iskustva učenja

Svrha i ciljevi učenja i poučavanja Financijske pismenosti (početna razina) ostvaruju se s pomoću četiri domene, te dvanaest odgojno-obrazovnih ishoda učenja. Učenika se kroz učenje usmjerava prema aktualnim društvenim i gospodarskim temama u društvenoj zajednici. Također, potiče ga se na samostalno pronalaženje informacija iz različitih izvora, kritičko promišljanje, raspravljanje i usmjerava na izgrađivanje osobnih stavova.

Poučavanje se ostvaruje suradničkim učenjem u kojemu je svaki učenik uključen u proces učenja i poučavanja. Radi ostvarivanja ishoda učenja, učenici surađuju s različitim članovima lokalne i šire zajednice, primjerice različitim financijskim institucijama, gospodarskim subjektima, nevladinim organizacijama koje promiču financijsku pismenost te s drugim školama i visokoškolskim institucijama u zemlji i inozemstvu. Kroz različite projektne suradnje s financijskim institucijama, omogućuje se iskustveno učenje i individualizirani pristup poučavanja. Učeniku se omogućuje aktivno učenje kojim prepoznaje i imenuje probleme, istražuje, kritički promišlja i provjerava rješenja u zajedničkim aktivnostima.

Ostvarenje navedenih ciljeva zahtijeva dobro osmišljen i strukturiran proces učenja koji vodi osobnom razvoju učenika. Da bi učenje bilo izazov, učeniku treba olakšati formuliranje vlastitih ciljeva učenja i planiranje njihova ostvarivanja odabirom strategija koje najbolje odgovaraju njegovu stilu učenja. Učenika treba poticati da primjenjuje različite načine procjenjivanja, ispravljanja i prilagođavanja svojega rada pa će na taj način preuzeti odgovornost za vlastito učenje te će dobiti temelj za cjeloživotno učenje.

Za učenike s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama (učenici s teškoćama i daroviti učenici) učitelji planiraju kurikulum prilagođen učeniku. Sukladno sa situacijom učenika prilagođavaju se metode, ishodi i razina ostvarenosti odgojno-obrazovnog ishoda kao i prilagođeni načini vrednovanja ostvarenih postignuća. Primjenom različitih metoda suradničkog, iskustvenog učenja i poučavanja unapređuju se osnovne vještine kritičkog mišljenja, vještine rješavanja problema i prilagođavanja određenim nepredvidivim financijskim situacijama.

Uloga nastavnika

Nastavnik ima ulogu organizirati i usmjeravati proces poučavanja i učenja u kojem je učenik kreator svojega znanja. Također, predlaže aktivnosti, prilagođava iskustva učenja, upućuje na resurse i prikladne materijale za učenje o financijskim sadržajima, pojavama i procesima i, gdje je to moguće, uključuje učenika u proces odabira. Motivira, potiče i ohrabruje učenika u procesu razvoja financijske pismenosti. Stvara planove i uvjete za učenje, odabire pristupe kojima osigurava poštovanje različitosti učenika i njihovih stilova učenja. Nastavnik

svojim djelovanjem potiče osjećaj zajedništva u učionici u kojoj se svaki učenik osjeća uključen i prihvaćen.

U središtu procesa nastave je učenik, a nastavnik osmišljava i organizira načine rada koji omogućuju najprimjerenije uvjete za učenje i poučavanje. Nastavnik učeniku pruža podršku i potiče kreativno i efikasno stjecanje znanja, kritičko mišljenje te razvoj metakognitivnih sposobnosti učenika. Planira suradničko učenje i razvijanje komunikacijskih vještina, daje potporu učenicima, osmišljava nove metode te osigurava dovoljno mogućnosti za učenje. Također, učeniku pruža podršku u doseganju visokih razina postignuća i razvijanju kompetencija. Promicanjem rasprava, usporedbom stajališta i poticanjem konstruktivnog izražavanja osjećaja pomaže učeniku oblikovati i izraziti mišljenje i svoje ideje o temi koju proučava. Nastavnik potiče intelektualnu aktivnost, sposobnost apstraktnog mišljenja i razvija učenikove financijske vještine za samostalni život.

Materijali i izvori

Materijali i izvori za učenje su alati koji omogućuju proces učenja i poučavanja. Oni su nositelji i posrednici podataka, sredstvo komunikacije te objekti i poticaj za učenje. Nastavnik određuje kako ih pravilno odabrati, prilagoditi i u kojem ih dijelu procesa učenja i poučavanja primijeniti. Preporuča se upotreba kombinacije izvora i materijala za učenje te različitih medija jer se time učenici potiču na interakciju u nastavnome procesu. Materijali moraju biti prilagođeni učenicima i njihovim kognitivnim sposobnostima. To su uz udžbenike primjerice časopisi, fotografije, filmovi, audio materijali i digitalni izvori, a izbor materijala treba prilagoditi ostvarivanju odgojno obrazovnih ishoda te potrebama učenika. Zbog jačanja učenikovih kompetencija, poželjno je upućivati učenike na korištenje drugih izvora informacija osim formalnih udžbenika. Za ostvarivanje određenih ishoda moguće je pozvati stručne goste predavače i provoditi izvanučioničku nastavu.

Okružje

Proces učenja i poučavanja treba se održavati u sigurnom, ugodnom i poticajnom okružju u kojem učenici i učitelj mogu ostvariti svoje mogućnosti te uspješno i motivirano učiti i poučavati. Učenje i poučavanje izvodi se u poticajnom i sigurnom okružju koje učeniku omogućuje usredotočenost na usvajanje znanja, razvoj vještina, razvijanje samostalnosti i odgovornosti, oblikovanje stavova, prateći pritom njegove interese, potrebe i sposobnosti. Otvorenom komunikacijom svih sudionika procesa učenja i poučavanja, međusobnim povjerenjem i poštovanjem osobnosti učenika razvija se osjećaj sigurnosti i zajedništva. Proces učenja i poučavanja provodi se u školskom, izvanučioničkom i virtualnom okružju s naglaskom na njihovo odgovorno korištenje.

U školama se izvodi u učionicama i/ili u drugim didaktički opremljenim prostorima (školske knjižnice, kabineti) koji zadovoljavaju tehničke uvjete za izvođenje različitih aktivnosti i posjeduju odgovarajuću informatičku tehnologiju. Ugodno i poticajno školsko ozračje omogućuje uspješan rad i učenje, međusobno poštovanje i potporu učenika i učitelja.

Izvanučioničke aktivnosti se pomno planiraju i provode u suradnji s financijskim i gospodarskim subjektima na svim razinama društva, što omogućuje učeniku iskustveno učenje.

Vrijeme učenja i poučavanja

U fakultativnom predmetu Financijska pismenost (početna razina) njene domene potrošnja, Novac, Osobne financije i Poduzetništvo međusobno se prožimaju tijekom cijelog procesa učenja i poučavanja. Nastavnik ima autonomiju u planiranju potrebnog vremena za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda pojedine domene poštujući pritom interese, potrebe i mogućnosti učenika. Planiranjem procesa učenja i poučavanja potrebno je predvidjeti vrijeme za realizaciju potencijalne izvanučioničke nastave koja se svakako preporuča u navedenom procesu. Sadržaj kurikuluma Financijske pismenosti (početna razina) je moguće realizirati kroz 35 ili 70 sati godišnje, ovisno o školskim mogućnostima i zainteresiranosti učenika za navedenu fakultativnu nastavu.

Grupiranje učenika

Planiranjem procesa učenja radi ostvarivanja određenih odgojno-obrazovnih ishoda i uspješnijeg razvoja kompetencija, učenici se mogu podijeliti u različite skupine pri čemu učitelj ima autonomiju u organizaciji nastave. Grupiranje se izvodi na temelju različitih interesa učenika, sposobnosti i posebnih odgojno-obrazovnih potreba neovisno o broju učenika u skupini. Kriteriji grupiranja ponajprije su motivirani ostvarivanjem ciljeva učenja i što kvalitetnijeg razvoja potencijala učenika.

G. VREDNOVANJE USVOJENOSTI ODGOJNO-OBRAZOVNIH ISHODA

Vrednovanje je sastavni dio procesa poučavanja i učenja kojem pridonose učenik i učitelj radi unapređenja učenja i napredovanja učenika. Temeljno polazište za ostvarivanje ove svrhe je usklađeno povezivanje odgojno-obrazovnih ishoda učenja, planiranih aktivnosti učenika, načina poučavanja i načina vrednovanja i ocjenjivanja. Postupci vrednovanja trebaju pratiti mogućnosti, interese i potrebe učenika. U procesu vrednovanja učenik aktivno sudjeluje stalnim promišljanjem o vlastitom doprinosu, aktivnostima i mogućnostima poboljšanja kvalitete učenja. Nedvosmislena pravila i jasni kriteriji vrednovanja učenicima pomažu u razumijevanju aspekata učenja koji se vrednuju, u shvaćanju toga što čini uspješnu izvedbu te u usmjeravanju učenja na ono što je važno znati i moći učiniti.

Procjena postignuća pokazuje razinu usvojenosti odgojno-obrazovnih ishoda učenja. Učitelj sustavno i redovito prati i procjenjuje postignuća učenika.

Elementi vrednovanja su: 1. usvojenost znanja 2. razvoj vještina

Navedeni elementi vrednovanja su jednakovrijedni pri određivanju zaključne ocjene koja predstavlja sumarnu procjenu usvojenosti odgojno-obrazovnih ishoda nakon jedne godine

učenja i poučavanja nastavnog predmeta. Definirane razine usvojenosti ishoda služe kao opći orijentir pri određivanju zaključne ocjene.

Uz uobičajene usmene i pisane provjere učeničkih postignuća koje su prilagođene njihovim individualnim mogućnostima i potrebama, prati se razumijevanje, primjena znanja, analiza te istraživačke, komunikacijske vještine i izražavanje stavova. Za vrednovanje takvih složenih načina rada učenik istražuje zadanu temu, obrađuje ju u kontekstu predviđenih znanja i oblikovanih stavova te iznosi zaključke u nekom obliku. Preporučljivi načini rada kojima se vrednuje učenikovo postignuće su: izrada plakata, računalnih prezentacija i multimedijiskih/digitalnih sadržaja, diskusija, debata, intervju, simulacije, projektni rad, učeničke mape i dr.

Postignuća prema ishodima vrednuju se brojčanom ocjenom (nedovoljno – 1, dovoljno – 2, dobro – 3, vrlo dobro – 4, odlično – 5), a opća odgojna postignuća vrednuju se listama procjena.

Lista procjena: 1. odgovornost: Ispunjava sve obveze i izvršava zadatke, zadaće i radove u skladu s dogovorom; poštuje rokove; preuzima odgovornost za vlastito učenje i ponašanje u školskom okruženju; ulaže trud i ustraje u učenju i radu. 2. samostalnost i samoinicijativnost: Samostalno uči, rješava zadatke i izvršava aktivnosti; ispunjava obveze uz učiteljeve minimalne poticaje; na satu aktivno radi i uči, planira, prati i regulira vlastito učenje. 3. komunikacija i suradnja: Uspješno komunicira i surađuje s drugim učenicima i nastavnikom; Koristi se lista procjena i ljestvicom od tri stupnja: potrebna podrška, dobro, iznimno.

Na kraju godine učitelj daje zaključnu ocjenu. Zaključna ocjena predstavlja sumarnu procjenu usvojenosti ishoda učenja i poučavanja. Zaključna brojčana ocjena i procjena razvijenosti kompetencija propisano se dokumentiraju svjedodžbom.

Primjer godišnjeg izvedbenog kurikuluma:

Nastavne cjeline:	Razrada nastavne cjeline- nastavne jedinice:
1. Potrošnja	<ul style="list-style-type: none">- psihologija novca- potrošnja i potrošači- želje i potrebe- moć medija i konzumerizam- odgovorna potrošnja- plan potrošnje
2. Novac	<ul style="list-style-type: none">- što je novac i kako je nastao? - povijesni pregled;- funkcije novca;- depozitni novac- tekući i žiro računi;- plaćanje kreditnim, debitnim i prepaid karticama;- štednja i vrste štednje (uz financijsku matematiku);

	<ul style="list-style-type: none"> - krediti (uz financijsku matematiku); - kriptovalute; - investicijski fondovi; - konvertibilnost, promjene deviznih tečajeva i inflacija; - financijske prijevare i kako se zaštititi - zelene financije
3. Planiranje osobnih financija	<ul style="list-style-type: none"> - analiza trenutne financijske situacije; - što su prihodi, a što rashodi? - kako nastaju dugovi? - postavljanje financijskih ciljeva; - izrada financijskog plana; - rizici u osobnim financijama (financijska matematika)
4. Poduzetništvo	<ul style="list-style-type: none"> - tko je poduzetnik i koje su njegove karakteristike? - vrste poslovnih organizacija i načini registracije poslovnih organizacija; - dionice (financijska matematika) - marketing - praktična vježba marketinga na zadane proizvode ili usluge; - pokretanje poduzetničkog projekta - primjeri učeničkih poduzetničkih projekata- praktična vježba;

Ova publikacija izražava isključivo stajalište njenih autora i Komisija se ne može smatrati odgovornom prilikom uporabe informacija koje se u njoj nalaze.

Snježana Pervan Primorac